

Pécsi Tudományegyetem
Természettudományi Kar

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

Nemzeti Tehetség
Program

A program részben a Kulturális és Innovációs Minisztérium megbízásából a Nemzeti Tehetség Program által meghirdetett NTP-TMV-M-25-B-0035 azonosító számú pályázati támogatásból valósul meg.

58. Irinyi János Országos Középiskolai Kémiaverseny 2026. április 11. Országos döntő (írásbeli rész) – I.A, I.B és I.C kategória

MEGOLDÁSOK

- Munkaidő: **150 perc.**
- Maximálisan elérhető pontszám: **180 pont.**
- Kérjük, hogy erre a címoldalra ne írd feladatmegoldást!
- A feladatlapon vagy a számítási feladatokhoz kapott külön lapokon sehol ne add meg a nevedet, vagy bármilyen más, azonosításra szolgáló adatodat!

- A periódusos rendszer az utolsó oldalon található. A periódusos rendszert nyugodtan letépheted a feladatlapon végéről, ha úgy könnyebben tudod használni. Ezt az utolsó oldalt nem kell beadnod.
- A számításoknál mindig az utolsó oldalon lévő periódusos rendszerben szereplő atomtömegeket használd!
- Egyéb segédeszközként csak toll és számológép használható.
- Az elméleti és a számítási feladatokat is a feladatlapon oldd meg!
- Ha további lapokra van szükséged a megoldáshoz, akkor ezekre feltétlenül írd fel a feladat sorszámát (pl. Sz2)!

Feladatkészítők: Bárány Zsolt Béla, Csóka Balázs, Dóbiné Cserjés Edit, Feketéné Kiss Judit,
Forgács József, Lente Gábor, Márkus Teréz, Petri Judit, Szilágyi Magdolna,
Szívós Ádám, Tóth Albertné, Tóth Imre, Várnagy Katalin

Szerkesztő: Ősz Katalin (oszk@gamma.ttk.pte.hu)

Lektorok: Bárány Zsolt Béla, Tóth Imre, Várnagy Katalin

Elmélet

Az E1-E5 elméleti feladatokat a feladatlapon oldd meg!

E1. feladat

20 pont

- I. Az alábbi táblázatban az X és az Y valamilyen vegyületet vagy elemet jelöl. Add meg az egyes sorokban szereplő X, illetve Y betűknek megfelelő elem **vegyjelét** vagy vegyület **képletét**. Minden cellába csak 1-1 megoldást írd! A különböző sorokban ugyanaz a betű más-más ismeretlent is jelölhet!

Reakcióegyenletek (X, Y ismeretlenekkel)	Mi lehet az ismeretlen?
$\text{HX} + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{H}_3\text{O}^+ + \text{X}^-$	HX: bármely egyértékű sav 1 pont
$\text{H}_2\text{X} + 2 \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons 2 \text{H}_3\text{O}^+ + \text{X}^{2-}$	H₂X: bármely kétértékű sav 1 pont
$\text{X} + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{XH}^+ + \text{OH}^-$	X: NH₃ 1 pont
$\text{H}_2\text{X} + 2 \text{Y} \rightleftharpoons (\text{YH})_2\text{X}$	H₂X: bármely kétértékű sav Y: NH₃ 1+1 pont
$\text{X}(\text{OH})_2(\text{sz}) + \text{H}_2\text{O}(\text{f}) \rightarrow \text{X}^{2+}(\text{aq}) + 2 \text{OH}^-(\text{aq})$	X: bármely alkáliföldfém 1 pont
$2 \text{X}^+ + \text{CO}_3^{2-} + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons 2 \text{X}^+ + \text{HCO}_3^- + \text{OH}^-$	X: bármely alkálifém vagy NH₃ 1 pont
$\text{XH}^+ + \text{Cl}^- + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{H}_3\text{O}^+ + \text{Cl}^- + \text{X}$	X: NH₃ 1 pont
$\text{H}_2\text{X}^- + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{HX}^{2-} + \text{H}_3\text{O}^+$	H₃X: H₃PO₄ 1 pont
$\text{Na}[\text{X}(\text{OH})_4] + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{X}(\text{OH})_3 + \text{NaOH} + \text{H}_2\text{O}$	X: Al 1 pont
$2 \text{X} \rightleftharpoons \text{H}_3\text{O}^+ + \text{OH}^-$	X: H₂O 1 pont

- II. A fenti táblázatból válogass 1-1 példát azokra a helyekre, ahol a hiányos mondat ezt megkívánja! Vegyjel vagy képlet beírásával tudd igazá a mondatokat!

A Brönsted-féle sav-bázis értelmezés szerint savként viselkedhetnek molekulák (pl. H₂S) és ionok (pl. H₂PO₄⁻) egyaránt. A bázisok között is találunk molekulákat (pl. NH₃) és ionokat is (pl. CO₃²⁻). A karbonátion (képlete: CO₃²⁻) konjugált savpárja a HCO₃⁻. Az ammóniumion konjugált bázispárja az NH₃. A vízmolekulának a H₃O⁺ a konjugált savpárja, a OH⁻ pedig konjugált bázispárja.

Minden jó képlet jó helyen 1-1 pont.

E2. feladat**13 pont**

Képezz sókat a következő ionok felhasználásával az oszlopokban megadott szempontok szerint! A képleteket írd az oszlop legalsó cellájába! Minden cellába csak egy képletet írd!

Felhasználható ionok:	K^+, PO_4^{3-}	Ca^{2+}, HCO_3^-	$NH_4^+, Fe^{2+}, SO_4^{2-}$	Na^+, Al^{3+}, F^-
Jellemző/csoport:	Szabályos só	Savanyúsó	Kettős só*	Komplex só
Só:	K_3PO_4	$Ca(HCO_3)_2$	$(NH_4)_2Fe(SO_4)_2$	$Na[AlF_4]$ vagy $Na_3[AlF_6]$

Minden jó képlet 1-1 pont

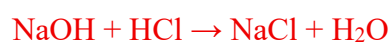
A timsó néven ismert só ($KAl(SO_4)_2 \cdot 12H_2O$) melyik csoportba tartozik?

kettős só

1 pont

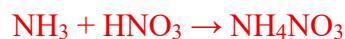
A sók keletkezhetnek sav-bázis reakcióban, de redoxireakcióban is. Igazold ezt egy-egy reakcióegyenlettel!

Konyhasó keletkezése közömbösítéssel:

2 pont

Ammónium-nitrát keletkezése sav-bázis reakcióban:

2 pont

Cink-szulfát keletkezése redoxireakcióban:

2 pont

Réz-szulfát keletkezése redoxireakcióban:

2 pont

E3. feladat**16 pont**

Az alábbi atomok és ionok (kémiai részecskék) közül írd azoknak a sorszámát a táblázat üres oszlopába, amelyek megfelelnek a feltételeknek!

Minden helyes válasz 1 pont.

Atom/ion:	${}_{17}^{37}Cl$	${}_{20}^{42}Ca^{2+}$	${}_{18}^{38}Ar$	${}_{17}^{35}Cl^-$	${}_{19}^{39}K$
Sorszám:	1	2	3	4	5

a) Az itt felsorolandó kémiai részecskékben azonos a protonok száma:

1, 4

b) A felsorolandó kémiai részecskékben azonos az elektronok száma:

2, 3, 4

c) A felsorolandó kémiai részecskékben azonos a neutronok száma:

1, 3, 5

d) Az adott részecskében az elektronok és a neutronok száma megegyezik:

4

e) Az adott részecskében a protonok és elektronok száma megegyezik:

1, 3, 5

f) Az adott részecskében a neutronok száma eggyel több, mint a protonoké:

4, 5

g) A felsorolt részecskék közül az elektronok száma itt a legkisebb:

1

h) A felsorolt részecskék közül a neutronok száma itt a legnagyobb:

2

* A kettős sók olyan kristályos vegyületek, amelyek két különböző kationt (fémiont vagy ammóniumiont) és egy vagy több aniont tartalmaznak egyetlen kristályrácsban, sztöchiometrikus arányban.

E4. feladat**12 pont**

A következő állításokról el kell döntened, hogy igaz-e (I), vagy hamis (H)! Írd az üres cellába a megfelelő betűjelet!

Állítás:	Igaz (I) vagy hamis(H)?
1. Az $1s^22s^22p^63s^23p^4$ elektronszerkezetű atomnak nincs párosítatlan elektronja.	H
2. A periódusos rendszer 2. periódusában levő atomoknak a rendszám növekedésével növekszik az atomsugara, mert egyre több elektron van benne.	H
3. Ha a radioaktív rádium $^{226}_{88}\text{Ra}$ alfa sugárzással ($\alpha \equiv \text{He}^{2+}$) bomlik, akkor $^{222}_{86}\text{Rn}$ gáz keletkezik belőle.	I
4. A nemesgázok molekularácsban kristályosodnak.	I
5. Az elemek és vegyületek is különböző kristályrácsban kristályosodhatnak.	I
6. A periódusos rendszer VII.A (17.) oszlopa minden elemének hidrogénnel alkotott vegyülete halmazában hidrogénkötés lép fel.	H
7. A nagy moláris tömegű, halmazában hidrogénkötést tartalmazó gázokat lehet a legkönnyebben cseppfolyósítani más gázokhoz képest.	I
8. A jódkristály oldása alkalmas arra, hogy azonosítsuk a vizet, az etanolt és a benzint, ha a három folyadékot felirat hiányában kell megkülönböztetni egymástól.	I
9. Az emulgeálószer hozzáadásával gyorsíthatjuk az alkohol oldódását acetonban.	H
10. A kémiai reakciók legnagyobb sebességgel gázfázisban játszódnak le.	I
11. A gázfejlődéssel járó reakciók mindig endoterm folyamatok.	H
12. A katalizátorok olyan anyagok, amelyek azáltal gyorsítják meg a kémiai reakciót, hogy kisebb aktiválási energiájú reakcióutat nyitnak meg.	I

E5. feladat**18 pont**

Az alábbi táblázatban egyensúlyi reakciókkal kapcsolatos ismeretek jelennek meg.

Ha az egyensúlyi rendszerre az adott környezeti tényező változása nincs hatással, akkor írd a cellába egy $\emptyset$ jelet; ha az egyensúlyi rendszer az adott környezeti tényező változása esetén a termékképződés irányába tolódik el, akkor írd a cellába egy $\rightarrow$ jelet, míg a visszaalakulás irányába történő eltolódást $\leftarrow$ jellel jelöld!

<p style="text-align: center;">A környezeti hatás változása:</p> <p>A végbement folyamat: <u>Add meg a folyamat egyenletét is ott,</u> <u>ahol ez nincs megadva!</u></p>	vaskatalizátor alkalmazása	a tartályban alkalmazott nyomás csökkentése	higroszkópos tulajdonságú anyag hozzáadása	víz bevezetése
az ammónia szintézise: $\text{N}_2 + 3 \text{H}_2 \rightleftharpoons 2 \text{NH}_3$	∅	←	∅	→
a kén-dioxid és az oxigén reakciója: $2 \text{SO}_2 + \text{O}_2 \rightleftharpoons 2 \text{SO}_3$	∅	←	∅	
$\text{CH}_3\text{COOH}(f) + \text{C}_2\text{H}_5\text{OH}(f) \rightleftharpoons \text{CH}_3\text{COOC}_2\text{H}_5(f) + \text{H}_2\text{O}(f)$	∅	∅	→	←
a szén-dioxid és a víz reakciója: $\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{H}_2\text{CO}_3$	∅	←	←	→
$\text{C}(\text{sz}) + \text{H}_2\text{O}(\text{g}) \rightleftharpoons \text{CO}(\text{g}) + \text{H}_2(\text{g})$	∅	→	←	→
a hidrogén-jodid-gáz elemeire történő bomlása: $2 \text{HI} \rightleftharpoons \text{H}_2 + \text{I}_2$	∅	∅	∅	←
a nitrogén-dioxid dimerizációja: $2 \text{NO}_2 \rightleftharpoons \text{N}_2\text{O}_4$	∅	←	∅	

Minden helyesen felírt (és megfelelően rendezett) egyenlet 1 pont.

Minden helyesen kitöltött egyéb cella 0,5 pont.

Számítás

Az Sz1-Sz6 számítási feladatokat a feladatlapon oldd meg!

Sz1. feladat

27 pont

Minden kérdésre egyetlen helyes válasz van. Keresd meg a helyes választ és karikázd be a betűjelét! Ha egynél több választ karikázol be, akkor semmiképpen nem jár pont, akkor sem, ha a helyes válasz is köztük van! A számítás menetét nem kell leírni! Sőt, számolni sem mindig kell, a feladat megoldásához ugyanis segítségedre lehet egy nevezetes Sherlock Holmes idézet: „Ha a lehetetlent kizártuk, ami marad, az az igazság...”[†]

- Hányszoros tömegűre kell hígítani a 20,0 m/m%-os nátrium-hidroxid oldatot, hogy 2,00 n/n%-os legyen?
A) 2,22-szoros
B) 4,00-szeres
 C) 4,61-szoros **3 pont**
D) 5,06-szoros
E) 10,0-szeres
- 1,00 dm³ szén-monoxidhoz 2,00 dm³ levegőt kevertünk (a levegő oxigéntartalma 20%). Az égés teljes végbemenetele után keletkező gázban mekkora a nitrogén mennyisége?
A) 42,1%
B) 53,5%
 C) 61,5% **3 pont**
D) 80,0%
E) 88,9%
- Egy gázelegy 2,0:7,0 tömegarányban tartalmaz hidrogént és nitrogént. Határozd meg a hidrogén térfogatszázalékos mennyiségét!
A) 20%
B) 22%
C) 40%
D) 50%
 E) 80% **3 pont**
- Milyen arányban kell összekeverni 20 tömegszázalékos és 50 tömegszázalékos oldatot, hogy 45 tömegszázalékos oldatot kapjunk?
A) 1:6
 B) 1:5 **3 pont**
C) 1:3
D) 1:1
E) 5:1

[†] **Forrás:** Arthur Conan Doyle: Sherlock Holmes kalandjai, A berillköves diadém c. novella. Fordította: Boronkay Zsuzsa

5. Egy metánt és szén-dioxidot tartalmazó gázelegy levegőre vonatkoztatott sűrűsége 0,793. Határozd meg, hogy 1,00 m³ gázkeverék elégetéséhez mekkora térfogatú, azonos állapotú oxigén szükséges.

A) 0,10 m³

B) 0,50 m³

C) 1,50 m³

D) 2,00 m³

E) 2,50 m³

3 pont

6. Összekeverünk azonos tömegű kristályos réz-szulfátot és vizet. Határozd meg az egyensúly beállta után a szilárd és folyadékfázis tömegarányát, ha ezen a hőmérsékleten a vízmentes réz-szulfát oldatósága 20,3 g só/100 g víz, s a szilárd fázis továbbra is kristályos réz-szulfát!

A) 0:1,00

B) 1,00:1,00

C) 0,47:1,00

D) 0,68:1,00

E) 1,32:1,00

3 pont

7. Milyen volt a kiindulási rendszerben a N₂:H₂ anyagmennyiség-arány, ha az N₂(g) + 3 H₂(g) ⇌ 2 NH₃(g) reakció szerint az egyensúlyi rendszerben a [N₂]:[H₂]:[NH₃] = 1:1:2? A kiindulási tartály ammóniát nem tartalmazott.

A) 1:3

B) 1:2

C) 1:1

D) 2:1

E) 3:1

3 pont

8. 100 cm³ 0,100 mol/dm³ koncentrációjú nátrium-tioszulfát oldat mekkora tömegű jóddal reagál az alábbi – rendezendő – egyenlet alapján?

A) 1,27 g

B) 2,54 g

C) 6,35 g

D) 12,7 g

E) 25,4 g

3 pont

9. 8,7 gramm MnO₂-ből mekkora térfogatú 0,2 MPa nyomású és 27 °C hőmérsékletű klórgáz fejleszhető az alábbi – kiegészítendő – egyenlet alapján?

A) 1,25 dm³

B) 2,45 dm³

C) 4,90 dm³

D) 12,5 dm³

E) 24,5 dm³

3 pont

Sz2. feladat**15 pont**

A struvit egy alkáliföldfémiont és egy másik kationt tartalmazó ásvány, amelynek képlete: $XYPO_4 \cdot 6H_2O$. A vegyület 44,03 tömegszázalék kristályvizet és 6,52 tömegszázalék hidrogént tartalmaz, 60,0 grammjában pedig $1,909 \cdot 10^{25}$ db proton van összesen. Mi X és Y képlete?

A vegyület 60,0 grammjában lévő kristályvíz tömege: $m = 60,0 \text{ g} \cdot 0,4403 = 26,42 \text{ g}$, 1 pont
ennek anyagmennyisége: $n = \frac{26,42 \text{ g}}{18 \frac{\text{g}}{\text{mol}}} = 1,468 \text{ mol}$. 1 pont

A kristályvizes só anyagmennyisége a kristályvizének egyhatoda, vagyis 0,2446 mol, 1 pont
moláris tömege: $\frac{60,0 \text{ g}}{0,2446 \text{ mol}} = 245,3 \frac{\text{g}}{\text{mol}}$. 1 pont

A protonok anyagmennyisége a 60,0 g kristályvizes sóban: $n = \frac{1,909 \cdot 10^{25}}{6 \cdot 10^{23} \frac{1}{\text{mol}}} = 31,82 \text{ mol}$. 1 pont

A protonok anyagmennyisége 1 mol, azaz 245,3 g vegyületben 130 mol 1 pont

1 mol vegyületben levő hidrogén tömege: $m = 245,3 \text{ g} \cdot 0,0652 = 15,99 \text{ g} \sim 16,0 \text{ g}$ 1 pont

$n(H) = 16,0 \text{ mol}$, tehát a vegyületben a $6H_2O$ molekula mellett még 4 H atom van (1 mol vegyületben a 6 mol H_2O mellett még 4 mol H-atom van). 1 pont

A foszfátionban: $15 + 4 \cdot 8 = 47$ proton van (vagyis 1 móljában 47 mol). 1 pont

A 6 H_2O molekulában és a 4 H atomban $6 \cdot 10 + 4 = 64$ proton (1 mol vegyületben 64 mol proton) 1 pont

Az X és Y ionokban összesen (a H felett) még $130 - (47+64) = 19$ proton található. 1 pont

Mivel a vegyület alkáliföldfém-tartalmú, így a 19 (mólnyi) protonmennyiséget figyelembe véve az egyetlen kémiai helyes megoldás a Mg^{2+} (X). 2 pont

Marad 7 (mólnyi) proton, ami a nitrogénatomnak felel meg, így Y az NH_4^+ . 2 pont

Sz3. feladat**14 pont**

100 g 30,0 tömegszázalékos foszforsavoldatot szeretnénk készíteni foszfor-pentaoxidból. Az oldatkészítés rendezendő egyenlete a következő: $\text{P}_2\text{O}_5 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{H}_3\text{PO}_4$

- a) Írd fel a rendezett reakcióegyenletet!
 b) Mekkora tömegű vizet és foszfor-pentaoxidot kell összemérni az oldat elkészítéséhez?
 c) 100 g vízhez hány gramm foszfor-pentaoxidot kell hozzámérni, hogy 45,0 tömegszázalékos oldatot kapjunk?

a) A rendezett reakcióegyenlet: $\text{P}_2\text{O}_5 + 3 \text{H}_2\text{O} \rightarrow 2 \text{H}_3\text{PO}_4$ 2 pont

b) 100 g oldatban 30,0 g H_3PO_4 van, 1 pont

ez $n = \frac{30,0 \text{ g}}{98,0 \text{ g/mol}} = 0,3061 \text{ mol}$, 1 pont

ehhez feleannyi, azaz 0,1531 mol P_2O_5 bemérése szükséges, 1 pont

ami $m = 0,1531 \text{ mol} \cdot 142 \text{ g/mol} = 21,73 \text{ g}$ 1 pont

A szükséges víz mennyisége: $100 \text{ g} - 21,73 \text{ g} = 78,27 \text{ g}$ 2 pont

c) EGYIK MEGOLDÁS:

100 g oldatra (ahogy az előbb) kiszámoljuk, hogy mennyi P_2O_5 és mennyi H_2O kell, majd a $\text{P}_2\text{O}_5:\text{H}_2\text{O}$ arányból átszámítjuk, hogy 100 g vízhez mennyi P_2O_5 kellett:

45 g H_3PO_4 anyagmennyisége 0,4592 mol, 1 pont

ez 0,2296 mol P_2O_5 -ből keletkezik, 1 pont

ami 32,60 g 1 pont

tehát még 67,40g víz szükséges. 1 pont

Ebből az arányból: $\frac{100 \text{ g} \cdot 32,60 \text{ g}}{67,40 \text{ g}} = 48,37 \text{ g } \text{P}_2\text{O}_5$ kell. 2 pont

c) MÁSIK MEGOLDÁS:

Ha x g P_2O_5 kell akkor:

$\frac{x \text{ g}}{142 \text{ g/mol}}$ a P_2O_5 anyagmennyisége, 1 pont

$\frac{x \text{ g}}{142 \text{ g/mol}} \cdot 2$ a H_3PO_4 anyagmennyisége, 1 pont

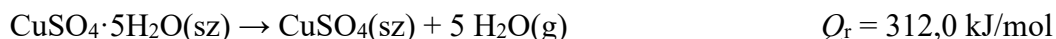
$\frac{x \text{ g}}{142 \text{ g/mol}} \cdot 2 \cdot 98,0 \text{ g/mol} = 1,38x \text{ g}$ a H_3PO_4 tömege, 1 pont

a megoldandó egyenlet tehát: $\frac{1,38x}{100+x} = 0,45$ 1 pont

Az egyenlet megoldása: $x = 48,37 \text{ g}$ 2 pont

Sz4. feladat**10 pont**

Homokkal szennyezett kristályos réz-szulfát porkeverék 100,00 grammját szeretnénk átkristályosítással ismét hasznosíthatóvá tenni úgy, hogy vízmentes réz-szulfáthoz jussunk. Emiatt a szennyezett pormintát forró vízben történő „oldás” után a nem oldódó résztől szűréssel elválasztottuk. A 80 °C-os oldatból a 15 °C-ra hűtés során a réz-szulfát nagy része réz-szulfát-pentahidrát formájában kikristályosodott. A kristályok mellett 102,2 gramm hidegen telített oldat („anyalúg”) maradt vissza (ezen a hőmérsékleten a CuSO₄ oldhatósága 19,1 g vízmentes só/100 g víz). A kinyert CuSO₄·5H₂O-ot kiizzítottuk az alábbi egyenlet szerint; a kiizzításhoz 79,73 kJ hőre volt szükség.

Számolással határozd meg:

- a) Hány gramm vízmentes réz-szulfáthoz jutottunk a kiizzítást követően?
- b) Az előállított CuSO₄ anyagmennyisége hány százaléka a kiindulási pormintában lévő CuSO₄ anyagmennyiségének?
- c) A porkeverék hány tömegszázaléka volt homok?
- a) 1 mol kristályos réz-szulfát vízmentesítéséhez 312 kJ hő szükséges, így a feladatban $\frac{79,79 \text{ kJ}}{312,0 \text{ kJ/mol}} = 0,2555 \text{ mol CuSO}_4$ keletkezett, **1 pont**
amelynek a tömege $0,2555 \text{ mol} \cdot 159,6 \text{ g/mol} = 40,78 \text{ g}$. **1 pont**
- b) A feladat szerint a kiindulási anyagmintában lévő réz-szulfát mind feloldódott, de ennek egy része az anyalúgban maradt a kristályosítás után is. A 102,2 g anyalúgban az oldhatósági adat szerint $\frac{102,2 \text{ g} \cdot 19,1 \text{ g}}{119,1 \text{ g}} = 16,39 \text{ g CuSO}_4$ maradt oldva. **2 pont**
Így az előállított, tisztított, vízmentes termék az eredetileg jelen lévő mennyiség $\frac{40,78}{40,78 + 16,39} \cdot 100\% = 71,33\%$ -a, (ez megegyezik az anyagmennyiségek arányával). **2 pont**
- c) A porkeverékben $40,78 \text{ g} + 16,39 \text{ g} = 57,17 \text{ g}$ vízmentes CuSO₄ volt, **1 pont**
ezt kristályvizesre átszámolva $\frac{57,17 \text{ g} \cdot 249,6 \text{ g/mol}}{159,6 \text{ g/mol}} = 89,41 \text{ g}$, **1 pont**
vagyis a minta $100\% - 89,41\% = 10,59\%$ homokot tartalmazott. **2 pont**

Sz5. feladat

20 pont

A szintézisgáz a vegyipar egyik fontos alapanyaga, belőle számos vegyület (pl. metanol, hangyasav stb.) állítható elő. A folyamat során a metánt 1000 °C-on vízgőzzel reagáltatják, szén-monoxid és hidrogéngáz képződése közben. A reakció megfordítható.

a) Írd fel a szintézisgáz előállításának reakcióegyenletét!

Egy zárt, 5,00 dm³ térfogatú tartályba 100,0 g metánt és 100,0 g vízgőzt töltenek, majd 1000 °C-on beindítják a reakciót. Az egyensúly beállásáig a metán 25,0%-a alakul át.

b) Számítsd ki a folyamat egyensúlyi állandóját!

Egy másik, ugyanolyan tartályba a 100,0 g metánt és 100,0 g vízgőzt tartalmazó elegyhez valamekkora tömegű szén-monoxid-gázt is adnak, majd a reakciót beindítják (ismét 1000 °C-on). A metán átalakulása ebben az esetben 15,0%-os.

c) Mekkora tömegű szén-monoxidot keverték a kiindulási elegyhez?

a) $\text{CH}_4 + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{CO} + 3 \text{H}_2$

2 pont

b) A metán anyagmennyisége: $\frac{100 \text{ g}}{16,0 \frac{\text{g}}{\text{mol}}} = 6,25 \text{ mol}$, a vízgőzé: $\frac{100 \text{ g}}{18,0 \frac{\text{g}}{\text{mol}}} = 5,56 \text{ mol}$

1+1 pont

Koncentrációjuk: $[\text{CH}_4] = \frac{6,25 \text{ mol}}{5,00 \text{ dm}^3} = 1,25 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ és $[\text{H}_2\text{O}] = \frac{5,56 \text{ mol}}{5,00 \text{ dm}^3} = 1,11 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$

1 pont

A metán 25,0%-a alakul át a reakció során, tehát: $1,25 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3} \cdot 0,25 = 0,3125 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$.

1 pont

A reakcióegyenlet alapján a vízgőzből is ugyanennyi alakul át, a szén-monoxidból ugyanennyi keletkezik, a hidrogénből háromszor ennyi, vagyis $0,9375 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$.

1 pont

Felírva az egyensúlyi folyamatra a táblázatot:

	CH ₄	+ H ₂ O	⇌	CO	+ 3 H ₂
Kiindulás (mol/dm ³):	1,25	1,11	—	—	—
Átalakult (mol/dm ³):	0,3125	0,3125		0,3125	0,9375
Egyensúly (mol/dm ³):	0,9375	0,7975		0,3125	0,9375

Az egyensúlyi állandó a kiszámított egyensúlyi koncentrációkból meghatározható:

$$K = \frac{[\text{CO}] \cdot [\text{H}_2]^3}{[\text{CH}_4] \cdot [\text{H}_2\text{O}]} = \frac{0,3125 \text{ mol/dm}^3 \cdot (0,9375 \text{ mol/dm}^3)^3}{0,9375 \text{ mol/dm}^3 \cdot 0,7975 \text{ mol/dm}^3} = 0,344 \left(\frac{\text{mol}}{\text{dm}^3} \right)^2$$

2 pont

c) Adjunk $x \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ szén-monoxidot a gázelegyhez!

A metán átalakulása most 15,0%-os, tehát: $1,25 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3} \cdot 0,15 = 0,1875 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$,

1 pont

ugyanennyi alakul át a vízgőzből és a szén-monoxidból is. A hidrogéngáz átalakulása

ezek háromszorosa, vagyis: $3 \cdot 0,1875 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3} = 0,5625 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$.

1 pont

Felírva az egyensúlyi folyamatra a táblázatot:

	CH ₄	+ H ₂ O	⇌	CO	+ 3 H ₂
Kiindulás (mol/dm ³):	1,25	1,11		x	—
Átalakult (mol/dm ³):	0,1875	0,1875		0,1875	0,5625
Egyensúly (mol/dm ³):	1,0625	0,9225		0,1875 + x	0,5625

Mivel az előző folyamathoz képest a hőmérséklet változatlan, így az egyensúlyi állandó

értéke továbbra is $K = 0,344 \left(\frac{\text{mol}}{\text{dm}^3} \right)^2$.

1 pont

Felírható a tömeghatás törvénye:

$$K = \frac{[\text{CO}] \cdot [\text{H}_2]^3}{[\text{CH}_4] \cdot [\text{H}_2\text{O}]} = \frac{(0,1875+x) \text{ mol/dm}^3 \cdot (0,5625 \text{ mol/dm}^3)^3}{1,0625 \text{ mol/dm}^3 \cdot 0,9225 \text{ mol/dm}^3} = 0,344 \left(\frac{\text{mol}}{\text{dm}^3} \right)^2$$

1 pont

Ezt megoldva $x = 1,707 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$ jön ki, azaz ennyi CO-t töltöttünk a tartályba.

1 pont

Ennek az anyagmennyisége: $1,707 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3} \cdot 5,00 \text{ dm}^3 = 8,535 \text{ mol}$,

1 pont

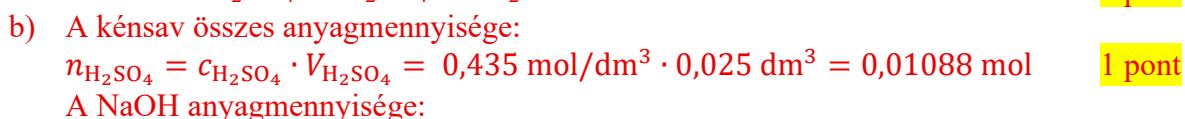
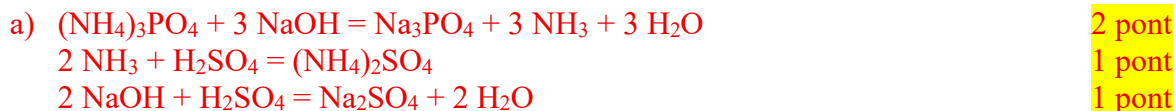
tömege: $8,535 \text{ mol} \cdot 28,0 \text{ g/mol} = 238,98 \text{ g}$.

1 pont

Sz6. feladat**15 pont**

0,7626 g tömegű, kristályvizes ammónium-foszfátot feleslegben lévő nátrium-hidroxid-oldatban oldunk fel. A fejlődő gázt teljesen kiforraljuk az oldatból és elnyeletjük 25,00 cm³ 0,435 mol/dm³ koncentrációjú kénsavoldatban. A reakció után megmaradt kénsavat 21,30 cm³ 0,492 mol/dm³ koncentrációjú nátrium-hidroxid-oldattal közömbösítjük.

- a) Írd fel a lejátszódó három reakció rendezett egyenletét!
 b) Számítsd ki, hogy hány mól vízzel kristályosodik az ammónium-foszfát és add meg a kristályvizes ammónium-foszfát képletét!

$n_{\text{NaOH}} = c_{\text{NaOH}} \cdot V_{\text{NaOH}} = 0,492 \text{ mol/dm}^3 \cdot 0,0213 \text{ dm}^3 = 0,01048 \text{ mol}$ 1 pont

A semlegesített (maradék) kénsav anyagmennyisége:

$n_{\text{H}_2\text{SO}_4 \text{ maradék}} = \frac{n_{\text{NaOH}}}{2} = \frac{0,0104796 \text{ mol}}{2} = 0,00524 \text{ mol}$ 1 pont

Az ammóniával reagáló kénsav anyagmennyisége:

$n_{\text{H}_2\text{SO}_4 \text{ elreagált}} = n_{\text{H}_2\text{SO}_4} - n_{\text{H}_2\text{SO}_4 \text{ maradék}} = 0,00564 \text{ mol}$ 1 pont

A keletkező ammóniagáz anyagmennyisége:

$n_{\text{NH}_3} = 2 \cdot n_{\text{H}_2\text{SO}_4 \text{ elreagált}} = 0,01128 \text{ mol}$ 1 pont

Az ammónium-foszfát anyagmennyisége:

$n_{(\text{NH}_4)_3\text{PO}_4} = \frac{n_{\text{NH}_3}}{3} = 0,00376 \text{ mol}$ 1 pont

Az ammónium-foszfát tömege: $m_{(\text{NH}_4)_3\text{PO}_4} = n_{(\text{NH}_4)_3\text{PO}_4} \cdot M_{(\text{NH}_4)_3\text{PO}_4} = 0,00376 \text{ mol} \cdot 149,0 \text{ g/mol} = 0,5602 \text{ g}$ 1 pont

A 0,7626 g minta kristályvíz-tartalma:

$m_{\text{H}_2\text{O}} = 0,7626 \text{ g} - m_{(\text{NH}_4)_3\text{PO}_4} = 0,2024 \text{ g}$ 1 pont

1 mol kristályvizes ammónium-foszfát víztartalma (tömegben):

$\frac{149,0 \text{ g} \cdot 0,2024 \text{ g}}{0,5598 \text{ g}} = 53,8 \text{ g}$ 1 pont

A kristályvíz anyagmennyisége: $\frac{53,8 \text{ g}}{18,0 \text{ g/mol}} = 2,99 \sim 3 \text{ mol}$ 1 pont

A kristályvizes ammónium-foszfát képlete tehát: $(\text{NH}_4)_3\text{PO}_4 \cdot 3\text{H}_2\text{O}$ 1 pont

Ezt a periódusos rendszert tartalmazó utolsó lapot nyugodtan tépd le a feladatsorról,
 hogy könnyebben tudd használni. Ezt a lapot nem kell beadnod a verseny végén.

18

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
H 1,0																	He 4,0	
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Li 6,9	Be 9,0																Ne 20,2	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
Na 23,0	Mg 24,3																	Ar 39,9
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	
K 39,1	Ca 40,1	Sc 45,0	Ti 47,9	V 50,9	Cr 52,0	Mn 54,9	Fe 55,8	Co 58,9	Ni 58,7	Cu 63,5	Zn 65,4	Ga 69,7	Ge 72,6	As 74,9	Se 79,0	Br 79,9	Kr 83,8	
37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	
Rb 85,5	Sr 87,6	Y 88,9	Zr 91,2	Nb 92,9	Mo 96,0	Tc -	Ru 101,1	Rh 102,9	Pd 106,4	Ag 107,9	Cd 112,4	In 114,8	Sn 118,7	Sb 121,8	Te 127,6	I 126,9	Xe 131,3	
55	56	57	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	
Cs 132,9	Ba 137,3	La 138,9	Hf 178,5	Ta 180,9	W 183,8	Re 186,2	Os 190,2	Ir 192,2	Pt 195,1	Au 197,0	Hg 200,6	Tl 204,4	Pb 207,2	Bi 209,0	Po 209,0	At 210,0	Rn 222,0	
87	88	89	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	
Fr -	Ra -	Ac -	Rf -	Db -	Sg -	Bh -	Hs -	Mt -	Ds -	Rg -	Cn -	Nh -	Fl -	Mc -	Lv -	Ts -	Og -	
58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	
Ce 140,1	Pr 140,9	Nd 144,2	Pm -	Sm 150,4	Eu 152,0	Gd 157,2	Tb 158,9	Dy 162,5	Ho 164,9	Er 167,3	Tm 168,9	Yb 173,0	Lu 175,0	76	77	78	79	
90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	
Th 232,0	Pa 231,0	U 238,0	Np -	Pu -	Am -	Cm -	Bk -	Cf -	Es -	Fm -	Md -	No -	Lr -	108	109	110	111	